

Český předbělohorský humanismus (waterfarmer&noname) FINAL

DATE: 1434 -1627. český hum. / evropský hum. = odborná lit. / krásná lit.

Vliv: husitské hnutí- Basilejské kompaktáty →sekularizace církv. majetku a přijímání pod obojí→oslab.církev(ekon+ideolog) →podniká šlechta →odborná lit., po ní krásná lit.

Znaky : 1, demokratizace kultury, rozvíjí schopnosti jedince, touha po vzdělání, soupeří šlechta proti měšťům

2, díky náb. vlivu se renesance zcela neprosadila – jen lid. Čtení (Jan Paleček)

3, šíř.vzděl.,převaha nauč. char., liter.pro měšťany, rozkvět spis.čestiny, překl. a naklad.

Předetapa : LATINSKÝ humanismus

Bohuslav Hasištejský z Lobkovic : filozofická próza (óda, elegie) → *Žaloba sv.*

Václav na mravy čechů → kritika života šlechty

Jan Mladší z Rabštejna : *Dialogus* → rozmluva 4 šlecht. o politice

ČESKÝ PSANÝ HUMANISMUS: 1.Národní humanismus

Odborná lit. : Viktorin Kornel ze Všehrd -překladatel J. Zlatoústého – Kniha o napravení padlého +předmluva =nutnost češtiny (hl myšlenka: čeština je na stej.úr.jako lat.);věnuje se i právu –O právech, súdech i o deskách země české knihy devatery „Zvyk.právo rulez“

Řehoř Hrubý z Jelení → překl.Cicera,Petrarcy. *Hynek z Poděbrad-* překl.Dekameronu,hrd.

dal čes.jména. *Tadeáš Hájek z Hájku*-přeložil Herbař od Matolínho + astronom

Zábavná lit : cestopisy, kroniky, lidové čtení

Václ.Sašek z Břkova–Deník o jízdě a putov.Lva z Rožmitálu z Blatné z čech na konec světa

Oldřich Prefát z Vlkanova : Cesta z Prahy do Benátek a odtud po moři až do Palestiny

Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic: Cesta z království česk. do Benátek a svaté země –

popis krokodýla a obyvatelů města Cairu

Václav Vratislav z Mitrovic : Příhody Václava Vratislava z Mitrovic – Turecko

Václav Hájek z Libočan : Kronika Česká – idealizace Divčí válka(neshody s Jiráskem-SPČ)

2.Zobecněný humanismus:

Snaha o šíření vzdělání → Jednota bratrská → **Jan Blahoslav**

Polemická díla: Filipika proti misomusům – výmluvná řeč proti nepřátelům vzdělání →

obhajoba nutnosti vzdělání pro člověka (apologet.ch.) (filipika-F.Maked.-rozh.s Aristot.)

Jazyková díla : Gramatika česká – pravidla

Hudební díla : Muzica – hud.theorie+ praktická tvorba písní - „Šamotulský kancionál“ -

soubor písní Jednoty Bratrské.* Krom toho řídil překlad Bible kralické

3.Popularizovaný humanismus: char.znak- vydavatel.činnost

Daniel Adam z Veleslavína: nakladatelství J. Melantricha

Původní tvorba: 4jazyčný slovník - SILVA QUADRILINQUIS – Čj, Rj, Nj, latina, KALENDÁŘ

HISTORICKÝ- germanismy nahradil čes.termíny, *Překlady:* Georgius Agrikola – Dvanáct

knih o hornictví a hutnictví

Baroko (čes.lit. po Bílé Hoře): rozum < VÍRA (naopak od renesance)

Příčiny vzniku: Tridentský kongres odmítl reformaci, utvrdil autoritu církve → Ignác

z Loyoly-> Jezuité (=Tovaryš.Ježíš.)→ protireformační hnutí, opět heg. katolismu

Péče o vzdělání-Klementinum a univerzita Karlova- po BH nástroj rekatolizac.

1627-Obnovené zřízení zemské: 1)zrušení nábož.toler.-rekatolismus (->Jezuité); 2)Čechy

=>dědič.léno Habsburků; 3)germanizace (češ<něm). ==> rozdělení liter.:

1. Oficiální literatura :

autory jezuité, náb. tematika, pozemský X nebes.život, psány lat, něm, čes.

Žánry: 1, Kázání: protireform.; pohřební kázání (jako potůček vyschl, po smrti nádoby

hnoje budu..); Sbírky-POSTILA → Postila katolická – Matěj Václav Steyer (kritika hřešení)

2, Duchovní lyrika : *Bedřich Briedel*– jezuita, kat.fanatík,prokat.knihy (boží

pravda=jistota, člověk=nic) -Co bůh? Člověk?"

Adam Michna z Otradovic – zhudebn. Básně; mystická erotika– Panenská báseň

Felix Kadlinský – Zdoroslaviček – písn.soubor, překlad německé poezie

Antonín Koniáš – náb. Spisy; Klíč kacířské bludy k rozeznání otvírající, k vykořenění

zamýkající → Libri prohibiti (seznam zakáz.knih- „mravně závadných“)

3, Odborná lit. : Bohuslav Balbin: jezuita; dílo Rozmanitosti z historie království českého-

česká historie; Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého (apolog.ch)

2. Ústní lidová slovesnost: nahradí Čj jako spis.jazyk, klas. i specific.žánry (interludia)

1, Pověsti: O Žižkoví, Janošíkoví, Blanických rytířích, Kosinovi. **2, Pohádky:** novelistický

typ (Chytrá horákyne). **3, Písňe:** Kramářské, časové písně sociální – lidový nápěv –

sociální obsah (selský otcenáš – V.F. Kocmánek – Lamentaci rusticana). **4, Drama:**

loutkové divadlo – Matěj Kopecký. **5, Pololidová tvorba (interludia):** písmácká činnost–

F.J.Vavák, T. Kužník -parodují oficiální literaturu.

Kramářská píseň : mnoho slok, koment.polit.záležitosti, obs.oslovení, název-souvětí

Lidové písně: aktualizace (zachová melodii a text, ale v protikladu s dobovou situací),končí

varováním šlechty a církve (př.-Sluníčko za hory zachází- reakce na robotu)

Lidové balady – Osířelo dítě

3. Emigrantská literatura : (zahranič). Generální pardon– buď rekatolizace nebo exil

Pavel Skála ze Zhoře; HISTORIE CÍRKEVNÍ –dějiny církve a ref.hnutí, obhaj.M.J.Husa

Pavel Stránský: O STÁTĚ ČESKÉM – popis českých zemí-hist., zeměpis., vlastivěd.

J.A.Komenský:

a, renesanční : díla pedagogická – rozumový přístup

b, barokní : díla útěšná a alegorická – zdůraznění víry

Rozdělení děl : 1, *útěšná a alegorická* - Hlubina bezpečnosti, Listové do nebe, Anděl

míru, Kšaft umírající matky jednoty bratrské, Labyrint světa a ráj srdce (B)

2, *Pansofická* – Poklad jazyka českého

3, *Pedagogická* – Didactica Magma, Informatorium školy mateřské, Orbis pictus, Schola

Ludus, Brána jazyků otevřena

ad1. Labyrint světa a ráj srdce – kritika dob. Společnosti (=alegorické dílo)

Labyrint = stav tehdejší společnosti, *Ráj* – východiska z tohoto stavu

Fortuna→ přichází poutník za prací;2 průvodci= Mámení (přebír.cizích názorů) a Všudybyl

(spokojenost s tím,co vid)-růžové brýle (zkreslují město),ale sundá si je a vidí pravdu→

Brána života → Brána rozchodu-6 ulic (stavy)→ každý podvádí a hřeší → LS (zmatek)

=>volí odchod→ RS → jediná jistota = víra v boha

Kšaft umírající matky jedn.bratrské– osob.názor na budouc.Čech: „Věřím i já bohu,

že po přejítí víchřic hněvu, vládá věcí tvých k tobě se zas navrátí, ó lide český.“

ad2.Anděl Míru : PANSOFIÍ (nárok na vzdělání) K PANHARMONII (světovému míru)

pansofie = všeobecná moudrost a vzdělanost, pokus o splynutí věd + nábožen.

Via Lucis – Cesta světla

ad3. a, monografická – problematika výchov. a pedagog. Procesu

Informatorium školy mateřské- práce s harantem před školou

Orbis pictus – výuka cizích jazyků na základě obrázků

Schola Ludus – škola hrou – užívání příkladu, názornost, od snadného k horšímu,

Brána jazyků otevřena – výuka latina za pomoci obrázků

b, syntetická - výchova komplexně – vývoj jedince a jeho schopností

Didactica Magna – výuka v mateř.jazyce, i pro dívky, i pro chudé, výuka dělena do

stupňů (dětství=rodina, chlapectví=obec.škola, dospívající věk=gymn.,jinošství= akad.)

Výroky: „Kdo se chce stát vzdělaným, musí si nad zlato a stříbro vážit knih.“ * „Učit lze

slovy,. Vychovávat jen příkladem.“ * „Šťastný národ, kt. Má hojnost dobr.škol a knih.“